

Наукові перспективи
Видавнича група

Перспективи та інновації науки

СЕРІЯ "ПЕДАГОГІКА"

СЕРІЯ "ПСИХОЛОГІЯ"

СЕРІЯ "МЕДИЦИНА"

№13(31)2023

Тернопільський національний медичний університет імені І. Я. Горбачевського

Видавнича група «Наукові перспективи»

Луганський державний медичний університет

Громадська наукова організація «Система здорового довголіття в мегаполісі»

Громадська організація «Християнська академія педагогічних наук України»

Громадська організація «Всеукраїнська асоціація педагогів і психологів з
духовно-морального виховання»

*за сприяння КНП "Клінічна лікарня №15 Подільського району м.Києва", Центру
дієтології Наталії Калиновської*

«Перспективи та інновації науки»

(Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)

Випуск № 13(31) 2023

Київ – 2023

Ivan Horbachevsky Ternopil National Medical University

Publishing Group «Scientific Perspectives»

Luhansk State Medical University

Public scientific organization "System of healthy longevity in the metropolis"

Public organization "Christian Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine"

**Public organization "All-Ukrainian Association of Teachers and Psychologists of
Spiritual and Moral Education"**

*with the assistance of the KNP "Clinical Hospital No. 15 of the Podilsky District of Kyiv", Nutrition Center of
Natalia Kalinovska*

"Prospects and innovations of science"

(Series" Pedagogy ", Series" Psychology ", Series" Medicine ")

Issue № 13(31) 2023

Kiev – 2023

УДК : 378.72

[https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-13\(31\)-241-252](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-13(31)-241-252)

Кушнір Оксана Василівна кандидат медичних наук, старший викладач кафедри гігієни та екології, Буковинський державний медичний університет, вул.Театральна 2, м. Чернівці, 58002, тел.: (095) 510-72-01, <https://orcid.org/0000-0003-1472-9137>

Литвинюк Наталія Ярославівна асистент кафедри соціальної медицини та організації охорони здоров'я, Буковинський державний медичний університет, вул. Театральна 2, м. Чернівці, 58002, тел.: (095) 390-18-60, <https://orcid.org/0000-0002-0626-5515>

БЕЗПЕРЕРВНА ОСВІТА – ЗАПОРУКА ПРОФЕСІЙНОГО САМОВДОСКОНАЛЕННЯ ДОРΟΣЛИХ

Анотація. Стаття присвячена розвитку освіти дорослих, її андрагогічним принципам та впливу на якість неперервної педагогічної освіти. Проаналізовано значення розвитку андрагогіки як науки, що дозволяє формулювати і реалізовувати основні цілі освіти дорослих в контексті життєвого шляху людини.

В дослідженні визначена практична мета андрагогіки: обґрунтувати, довести, переконати в необхідності людини (або людства) дорослішати духовно, психологічно, соціально. У статті зроблений акцент на спроможність сприяти оволодінням дорослою людиною тими знаннями, навичками, уміннями, якостями, яких їй не вистачає для досягнення відповідного рівня компетентності. Авторами наданої праці підкреслено необхідність розробки спеціальних вправ і тренінгів, що дозволяють оволодіти андрагогічними моделями і технологіями взаємодії з навколишнім світом.

В роботі розглянута різниця освіти дітей та освіти дорослих – це досвід та його використання в освіті. Саме досвід дає людині дорослість і зрілість, він також породжує проблеми, які дорослі прагнуть вирішити у процесі навчання. Дорослий учень сприймає освітній процес, як засіб для вирішення власних труднощів у реальному житті. Авторами розглянуті результати навчання отримані шляхом формальної, неформальної та інформальної освіти, які визнаються в порядку, визначеному законодавством України. Крім того, інтерпретовані основні проблеми, які зумовлюють потребу у неперервному навчанні дорослої людини. Для роботодавця більш ефективним є підвищення кваліфікації своїх співробітників в системі неперервного навчання, аніж залучення нових кадрів.

В роботі проаналізовано роль особистості дорослої людини, описано феномен обдарованості дорослих, який передбачає розвинену пізнавальну мотивацію, інтелектуальний розвиток, здатність до креативності. Авторами статті досліджені основні фактори, які визначають специфіку навчання дорослого (вік, освітні та життєві портеби, індивідуальні особливості, життєвий досвід, особливості психіки та фізіології). Також показано переваги логічно побудованої програми і принципів, які ставлять за мету орієнтацію навчання на практику.

Ключові слова: освіта дорослих, неперервна освіта, технологія навчання дорослих, компетентність, комунікабельність, дорослий студент, андрагогічні принципи, андрагогічна модель навчання, педагогіка дорослих, самоосвіта, саморозвиток та ін.

Kushnir Oksana Vasylivna Candidate of Medical Sciences (PhD), Senior Lecturer of the Department of Hygiene and Ecology, Bukovinian State Medical University, Teatralna St., 2, Chernivtsi, 58002, tel.: (095) 510-72-01, <https://orcid.org/0000-0003-1472-9137>

Lytvynyuk Nataliya Yaroslavivna Assistant of the Department of Social Medicine and Public Health, Bukovinian State Medical University, Teatralna St., 2, Chernivtsi, 58002, tel.: (095) 390-18-60, <https://orcid.org/0000-0002-0626-5515>

CONTINUOUS EDUCATION IS THE KEY TO A PROFESSIONAL SELF-IMPROVEMENT OF ADULTS

Abstract. The article is devoted to the development of adult education, its andragogical principles and influence on the quality of continuous pedagogical education. The significance of the development of andragogy as a science that allows formulating and implementing the main goals of adult education in the context of a person's life path is analyzed.

The study defined the practical purpose of androgogy: to substantiate, prove, convince of the need for a person (or humanity) to mature spiritually, psychologically, and socially. The article emphasizes the ability to help an adult master the knowledge, skills, abilities, and qualities that he lacks to achieve the appropriate level of competence. The authors of the presented work emphasized the need to develop special exercises and trainings that allow mastering andragogic models and technologies of interaction with the surrounding world.

The paper examines the difference between children's education and adult education - this is experience and its use in education. It is experience that gives a person maturity and maturity, it also creates problems that adults seek to solve in the process of learning. An adult student perceives the educational process as a means of solving one's own difficulties in real life. The study results considered

by the authors are obtained through formal, informal and informal education, which are recognized in the manner determined by the legislation of Ukraine. In addition, the main problems that determine the need for continuous education of an adult are interpreted. For an employer, it is more effective to improve the qualifications of its employees in the system of continuous training than to attract new personnel.

The paper analyzes the role of the personality of an adult, describes the phenomenon of adult giftedness, which involves developed cognitive motivation, intellectual development, and the ability to be creative. The authors of the article researched the main factors that determine the specifics of adult education (age, educational and life circumstances, individual characteristics, life experience, psychological and physiological characteristics). It also shows the advantages of a logically structured program and principles that aim to focus training on practice.

Keywords: adult education, continuous education, adult education technology, competence, sociability, adult student, andragogical principles, andragogical model of training, adult pedagogy, self-education, self-development, etc.

Постановка проблеми. Термін «неперервна освіта», або «освіта впродовж усього життя» виник ще в 60-ті роки ХХ століття й трактується як «...комплекс державних, приватних і суспільних освітніх установ, що забезпечують організаційну й змістовну єдність і подальший взаємозв'язок усіх ланок освіти, задовольняючи прагнення людини до самоосвіти й розвитку протягом всього життя. Неперервне навчання – це навчання, яке має місце в перебігу всього життя індивідуума й обумовлене інтенсивним оновленням знань та умінь, необхідних для успішної та ефективної професійної діяльності, і, відповідно, швидкою зміною соціальних та економічних умов, що висувають нові вимоги до рівня професійної підготовки фахівця» [8].

На сучасному етапі стрімкого розвитку технологій, зміні інформаційних засад регуляції суспільних відносин та відносин у професійних сферах зростає роль освіти у житті, потреба зміни структури, змісту підготовки фахівців у системі вищої освіти взагалі та педагогічної освіти зокрема. Законодавство України щодо освіти дорослих ґрунтується на Конституції України, законах України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», «Про позашкільну освіту», «Про професійно-технічну освіту», «Про вищу освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про освіту дорослих» та інших нормативно-правових актах, що регламентують систему освіти дорослих. У Законах «Про освіту», «Про вищу освіту» наголошується на необхідність підготовки компетентного

фахівця відповідного рівня і профілю, який є конкурентоздатним на ринку праці, досконало володіє своєю професією, здатним до ефективної роботи за фахом, готовим до постійного професійного й особистісного зростання. Головним завданням на сьогодні, за висловом одного з видатних теоретиків і практиків освіти дорослих американського ученого М. Ноулза, стало "виробництво компетентних людей – таких людей, які були б здатні застосовувати свої знання в умовах, що змінюються, й основна компетенція яких полягала б в умінні включитися у постійне самонавчання впродовж усього свого життя"

Аналіз основних досліджень і публікацій. Аналіз педагогічної літератури показав, що проблеми освіти і навчання дорослих не є новими. Справжнє народження наукової галузі, яка досліджує теорію і практику освіти дорослих, відбулося наприкінці ХХ ст. В цей період вперше гостро порушується питання про необхідність навчатися впродовж життя. У ХХІ ст. освіта дорослих набуває важливого значення для суспільства та окремої особистості. Це пояснюється багатьма причинами: швидко застарівають отримані людиною професійні знання; колись популярні професії стають незатребуваними; людина втрачає інтерес до вибраної професії, прагне підвищити якість професійних знань і побудувати кар'єру, підвищує свою конкурентоспроможність за допомогою здобуття додаткової спеціальності або кваліфікації. Визначилась тенденція до збільшення тривалості життя і дієздатного віку, що супроводжується зміною видів діяльності та необхідністю додаткової освіти. Слід відмітити, що стимулом для розвитку андрагогічної думки, стало також перехід від великого виробництва до малих підприємств, що посилює цінність спілкування у малих групах, самостійне вирішення проблем. Підвищується і соціальна роль освіти дорослих, яка зумовлюється формуванням громадянського суспільства та прагненням особистості до самореалізації та самоуправління в усіх сферах життя. Посилення цінності освіти дорослих активізували пошук та розробку теоретичних та методологічних підходів, концепцій, теорій неперервної освіти. Поступово приходить усвідомлення необхідності розвитку андрагогіки, як науки про освіту дорослих.

Мета статті - Проаналізувати особливості андрагогічних підходів в освіті, розібрати основні поняття андрагогіки, андрагогічні принципи освіти дорослих та їх вплив на підвищення якості неперервної педагогічної освіти через оновлення змісту, розробку та впровадження інноваційних технологій навчання .

Виклад основного матеріалу. Розвиток суспільства суттєво залежить від забезпечення неперервної освіти. В даний час принцип «завершеної» освіти, при якому отримані на додипломному етапі навчання знання зберігали свою цінність протягом усієї професійної діяльності, змінюється на принцип безперервної освіти «через все життя». Освіта дорослих є

важливою складовою неперервної освіти, динамічною і відкритою системою, яка надає дорослому свідомо формувати індивідуальну освітню траєкторію відповідно до своїх потреб, можливостей та інтересів; мобільно адаптуватися до змін, засвоювати нові соціальні ролі. У сучасних умовах людина опиняється у ситуації, коли отримані нею знання застарівають, а сучасні вимоги життя, ринку праці та роботодавців вимагають поглиблення наявних знань або ж набуття нових компетентностей. Усе це зумовлює втрату актуальності попередньої освіти, яка не забезпечує вирішення актуальних проблем. Суттєво змінює ставлення дорослого до процесу навчання те, що навчання для дорослого – важлива, але не основна діяльність, додаткова стосовно основної, трудової, діяльності.

Новий Закон України «Про освіту» 2017 р. унормовує освіту дорослих (стаття 18), визначає її як складову освіти впродовж життя, що спрямована на реалізацію права кожної повнолітньої особи на безперервне навчання з урахуванням особистісних потреб, пріоритетів суспільного розвитку та потреб економіки. За цим законом органи державної влади та органи місцевого самоврядування створюють умови для формальної, неформальної та інформальної освіти дорослих. Розуміючи значення неформальної та інформальної освіти в Україні, внесено доповнення до Закону «Про освіту» щодо визнання неформальної та інформальної освіти дорослих як обов'язкової інтегральної складової системи неперервної освіти, що сприятиме подальшій варіативності освітніх можливостей дорослих для саморозвитку. Стаття 8 Закону України «Про освіту» визначає такі види освіти:

1. Формальна освіта – це освіта, яка здобувається за освітніми програмами відповідно до визначених законодавством рівнів освіти, галузей знань, спеціальностей (професій) і передбачає досягнення здобувачами освіти визначених стандартами освіти результатів навчання відповідного рівня освіти та здобуття кваліфікацій, що визнаються державою. Здебільшого вона приводить до підтвердження результатів та отримання документа про освіту.

2. Неформальна освіта – це освіта, яка здобувається, зазвичай, за освітніми програмами та не передбачає присудження визнаних державою освітніх кваліфікацій за рівнями освіти, але може завершуватися присвоєнням професійних та/або присудженням часткових освітніх кваліфікацій.

3. Інформальна освіта (самоосвіта) – це освіта, яка передбачає самоорганізоване здобуття особою певних компетентностей, зокрема під час повсякденної діяльності, пов'язаної з професійною, громадською або іншою діяльністю, родиною чи дозвіллям.

Результати навчання, здобуті шляхом неформальної або інформальної освіти, визнаються в системі формальної освіти в порядку, визначеному законодавством.

Серед основних проблем, які зумовлюють потребу у неперервному навчанні, посідають:

1. Головний елемент сучасності - зміни в усіх сферах життя. Зміни, що відбуваються навколо нас, проходять все з більшою швидкістю. Швидке вдосконалення й ускладнення технологій, впровадження нових технічних й інформаційних засобів і технологій, кардинальні зміни у виконанні певних видів робіт потребують відповідної кваліфікації, що вимагає неперервного навчання фахівців.

2. Освіта стає затребуваною в період підйому економіки або її кризового стану. У період економічного зростання посилення ролі освіти дорослих обумовлено позитивними змінами (формування мотивації розвитку й саморозвитку особистості, можливості раціонального використання вільного часу), тоді як у період спаду економіки привернення уваги до освіти дорослих зумовлено необхідністю опанування нових професій, набуття нових навичок тощо. Окрему категорію дорослих людей, навчання яких у дорослому віці відіграє важливу роль, становлять безробітні. Перевиробництво кваліфікованих кадрів окремих фахових спрямувань впливає на зростання кількості безробітних й спонукає до подальшого навчання, перенавчання, перекваліфікації. Для роботодавця більш ефективним є підвищення кваліфікації своїх співробітників в системі неперервного навчання, аніж залучення нових кадрів.

3. Світ перетворюється на ринок із високим рівнем конкуренції між країнами, а країни, які мають якісну систему освіти і програми неперервної освіти, стають лідерами в умовах цієї конкуренції.

4. Спеціальної уваги потребує професійна підготовка, перепідготовка дорослих з особливими потребами. В умовах економічної нестабільності, кризового стану гуманітарної сфери люди з інвалідністю виявилися однією з найбільш соціально незахищених верств населення. Необхідно створити сприятливі педагогічні, психологічні, медичні, соціально-економічні, організаційно-правові умови та гарантії для реалізації прав інвалідів на здобуття освіти відповідно до психічних та фізичних можливостей особистості.

5. Освіта дорослих стає сьогодні важливим чинником соціально-економічного розвитку. Демографічна ситуація - один із найскладніших викликів, з яким стикнулась Україна з часу відновлення незалежності. Несприятливі демографічні тенденції спричинили потребу в створенні умов для навчання дорослих людей. Інтенсивне старіння населення вимагає обґрунтування нової філософії сприйняття цього феномену та стратегії забезпечення старості кожної особистості. Підтримка активного старіння, коли продовжується економічно активний вік завдяки когнітивній адаптації, набутої внаслідок реалізації програм навчання старших дорослих. Більшість освітніх програм для дорослих покликані формувати активну життєву і громадянську позицію людини.

6. Відбувається посилення міграційних потоків, феномен міграції став складовим чинником всіх глобальних проблем, що суттєво впливає на соціально-економічне і політичне життя, а також ринок праці багатьох країн. Війна в Україні триває вже більше 9 років, майже півтора з яких у вигляді повномасштабного вторгнення росії. За даними Управління Верховного комісара ООН у справах біженців, з початку повномасштабного вторгнення росії в Україну станом на 21 червня 2023 року за кордоном перебували 8 млн. 177 тис. українців. 64% внутрішньо переміщених осіб втратили роботу через війну. В Україні для успішної адаптації та інтеграції мігрантів здійснюються різноманітні заходи, серед яких важливе місце посідають різні програмами навчання дорослих.

Неперервну освіту доцільно розглядати як філософську концепцію, згідно з якою освіта є: процесом, який охоплює всі етапи життя людини; передбачає застосування особистістю соціокультурного досвіду попередніх поколінь; ґрунтується на принципах організації освіти на загальнодержавному і регіональному рівнях, реалізації державної освітньої політики; має в основі спосіб науково-педагогічного світогляду. Не менш значущим є розгляд освіти впродовж життя як політичного складника громадянського суспільства, що забезпечує соціальну єдність і зайнятість.

Слід зазначити, що М. Ноулз, видавши в 1970р. свою фундаментальну працю з андрагогіки «Сучасна практика освіти. Андрагогіка проти педагогіки», у 1980 р. змінив назву книги на «Сучасна практика освіти. Від педагогіки до андрагогіки», визнавши цим фактом єдність цих двох наук. Учений підкреслював, що андрагогічні принципи освіти не протиставляються принципам традиційної педагогіки, а можуть використовуватися при навчанні інших категорій, зокрема студентів, збагачуючи процес навчання [8].

Поняття освіта дорослих та андрагогіка, на думку української вченої Н. Ничкало та польського професора Ю. Пултижецького, можна однаково використовувати як синонімічні терміни. Адже для науки різниця полягає не в іншій назві, а в змісті, який вона аналізує. Головне, це завдання та обсяг визначеного ними теоретичного аналізу [7]. Поняття освіти дорослих у зарубіжній науковій літературі корелює з такими поняттями, як «неперервна освіта», «продовжена освіта» (continuing education), «подальша освіта» (further education), «перманентна освіта» (permanent education), «освіта протягом життя» (lifelong education), «навчання протягом життя» (lifelong learning). Синонімічні поняття виражають одну й ту ж саму концепцію – концепцію незавершеності освіти для дорослої людини, спрямованої на саморозвиток.

Андрагогіка об'єднує знання про специфіку навчання дорослого з урахуванням його:

- віку;
- освітніх потреб
- життєвих потреб
- реальних можливостей
- індивідуальних особливостей і досвіду
- психіки і фізіології

Важливою умовою ефективності навчання дорослих є чітке визначення його цілей і завдань. Чим більш конкретно й визначено завдання й сплановано результати навчання, то більшого вдається досягти. Завдання мають враховувати потрібні знання, уміння, навички, а головне, бути зорієнтованими на відповідну (вікову, професійну тощо) групу дорослих учнів. Цілі й завдання треба диференціювати залежно від загальної стратегії навчання, а також конкретизувати відповідно до окремих змістових складових або цілей навчання. Формулюючи цілі й завдання, необхідно враховувати інтереси аудиторії, вносити відповідні зміни й доповнення й досягти додаткових цілей у результаті роботи. За таких умов навчання дорослих зміцнює позитивне ставлення до навчання, активізує пізнавальну діяльність, підвищує відповідальність учасників занять, сприяє формуванню позитивної самооцінки.

Освітня політика — це уособлення і кінцевий результат взаємодії існуючих політичних і соціальних інститутів, груп інтересів і людей як між собою, так і з навколишнім середовищем — економічною, соціальною, правовою системами, існуючою політичною культурою та її різними сегментами.

Мета навчання дорослої людини: оволодіння тими знаннями, навичками, уміннями, якостями, яких їй не вистачає для досягнення відповідного рівня компетентності. Теоретична мета андрагогіки : обґрунтувати, довести, переконати в необхідності людини (або людства) дорослішати духовно, психологічно, соціально. Практична мета андрагогіки: розробка вправ і тренінгів, що дозволяють оволодіти до рівня власних дій андрагогічними моделями і технологіями взаємодії з навколишнім світом.

Головне, чим відрізняються освіта дітей та освіта дорослих – це досвід та його використання в освіті. Саме досвід дає людині дорослість і зрілість, він також породжує проблеми, які дорослі прагнуть вирішити у процесі навчання. Дорослий учень сприймає освітній процес як засіб для вирішення власних труднощів у реальному житті. Це стало основою емпіричної теорії навчання (Е. Гуссерль, А. Нокс, Д. Колб, Р. Фрай, П. Джарвис, Д. Шон, М. Ноулз та ін.). Сприйняття, пам'ять, мислення відображають індивідуальний досвід, який формує, шліфує, моделює психологічні процеси.

Навчання дорослих має свої особливості: дорослі учні свідомо підходять до здобуття освіти; не лише засвоюють зміст навчального матеріалу, але й співвідносять його зі змістом власного життєвого досвіду; планують свій час; очікують від навчання конкретних результатів; здатні до оцінки, контролю діяльності, що виконують. Вони – активні, самостійні, усвідомлені, схильні до самоуправління, відіграють визначальну роль у реалізації процесу навчання та у визначенні його основних параметрів. Дорослі бажають вчитися, але хочуть, щоб навчання було корисним. Їм необхідно бачити негайну користь від нових знань чи навичок, які вони набули. Тому у навчальному процесі важливе місце займає визначення того, чому хоче навчитися людина, які її очікування. Важливим компонентом андрагогічних знань є те, що методи освіти дорослих не повинні заохочувати дух суперництва, а розвивати у дорослих почуття солідарності, взаємодопомоги, співпраці та колективної роботи.

У навчанні дорослих простежується ще одна тенденція – зростаючий інтерес до організації різних форм спільної навчальної діяльності, в основі якої є спілкування, взаємодія, комунікації дорослих. Основними організаційними формами і технологіями навчання дорослих визначаються: індивідуальне навчання; модульне навчання; дистанційна освіта. У системі освіти дорослих застосовуються лекції, семінари, практичні заняття, але необхідно широко використовувати і інтерактивні методи навчання такі як рольові та ділові ігри, дискусії, тренінги, мозкові атаки, аналіз ситуацій тощо. Впровадження інновацій у сфері освіти дорослих можливе на основі використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), зокрема застосування дистанційної форми навчання, оскільки ця сфера не може ефективно функціонувати і розвиватися без забезпечення сучасною технікою інформаційних потоків, використання комп'ютерних технологій та можливостей мережі Інтернет. У пам'яті залишається 10 % почутого, 50 % побаченого у процесі спілкування і до 100 % того, що людина виконала сама..

Слід відмітити функції неперервної освіти, такі як: адаптивна, компенсуюча, розвивальна, аналітична, прогностична, комунікативна, заохочувальна.

Андрагогічні принципи навчання виявляють відповідальне ставлення до навчання, до його організації і результатів, можна застосовувати незалежно від віку. Високий рівень самосвідомості і відповідальності людини – це перша умова, за якої можливе використання андрагогічних принципів навчання. Інша умова – наявність життєвого досвіду в того, хто навчається. Це одна з основних ознак дорослості людини.

Сучасна андрагогіка підпорядковується наступним основним принципам:

1. Пріоритет самостійного навчання. Самостійна діяльність є основним видом навчальної роботи дорослих, які навчаються. Під

самостійною діяльністю ми розуміємо не самостійну роботу як вид навчальної діяльності, а самостійне здійснення тим, хто навчається, організації процесу свого навчання.

2. Принцип спільної діяльності, що передбачає спільну діяльності тих, хто навчається, з тими, хто навчає, щодо планування, реалізації, оцінювання і корекції процесу навчання.

3. Принцип опори на досвід того, хто навчається, у відповідності з цим принципом життєвий (побутовий, соціальний, професійний) досвід того, хто навчається, використовується у якості одного з джерел навчання як того, хто навчається, так і його товаришів.

4. Індивідуалізація навчання. Відповідно до цього принципу кожен, хто навчається, спільно з тим, хто навчає, створює індивідуальну програму навчання, що орієнтована на конкретні освітні потреби й цілі навчання та враховує досвід, рівень підготовки, психофізіологічні особливості того, хто навчається.

5. Системність навчання. Цей принцип передбачає дотримання відповідності між цілями, змістом, формами, методами, засобами навчання та оцінюванням його результатів.

6. Принцип актуалізації результатів навчання. Передбачає негайне застосування на практиці набутих дорослим учнем знань, умінь, навичок, якостей.

8. Принцип елективності навчання. Означає надання тому, хто навчається, певної свободи вибору цілей, змісту, форм, методів, джерел, засобів, термінів, місця навчання, оцінювання результатів навчання.

9. Принцип розвитку освітніх потреб. Згідно з цим принципом, по-перше, результати навчання оцінюються виявленням реального ступеня засвоєння навчального матеріалу й визначенням того обсягу знань, без засвоєння якого неможливе досягнення поставленої мети навчання; по-друге, процес навчання спрямовується на формування в тих, хто навчається, нових освітніх потреб, які конкретизуються після досягнення певної цілі навчання.

10. Принцип усвідомленості навчання. Усвідомлення, осмислення дорослим всіх параметрів процесу навчання і своїх дій щодо організації його процесу.

Андрагогічні принципи навчання виявляють відповідальне ставлення до навчання, до його організації і результатів, та застосовуються незалежно від віку. Високий рівень самосвідомості і відповідальності людини – це перша умова, за якої можливе використання андрагогічних принципів навчання. Інша умова – наявність життєвого досвіду в того, хто навчається. Це одна з основних ознак дорослості людини.

Висновки. Отже, аналіз наукових джерел показує, що освіта дорослих сьогодні є дуже актуальним питанням. Опанування позиції суб'єкта

безперервного професійного розвитку відкриває нові можливості для більш ефективного професійного розвитку. Сучасна людина має формуватися як така, для якої знання є основою життя й діяльності, методологією пошуку й ухвалення рішень. Андрагогіка сприяє такому розкриттю особистості, допомагає знайти своє місце в житті, реалізувати свої приховані здібності. Недостатньо побороти відстань між засвоєними знаннями й діяльністю людини, треба зробити знання основою всієї її поведінки і життя у будь-якій сфері, її сутнісною основою. Для такої людини навчання, отримання нової інформації має стати сутнісною рисою способу життя. Освіта дорослих сприяє формуванню у людей толерантного ставлення до різноманітності, уважного ставлення до проблем сталого розвитку, підвищення поінформованості про мистецтво, етику, культурне надбання.

Література:

1. Архипова С. П. Основи андрагогіки: навчальний посібник /С. П. Архипова. – Черкаси; Ужгород, 2002. – 158 с.
2. Бевз Г. Технології навчання дорослих / Г. Бевз, О. Главник; [упоряд.: О. Главник, Г. Бевз]. – К. : Главник, 2006. – 112 с.
3. Долгов О. М. Сучасні дистанційні технології навчання як шляхи до розвитку безперервної освіти: Наук.-метод. зб. / Ред. кол.: В. О. Зайчук (гол. ред.), О. Я. Савченко, М. Ф. Дмитриченко та ін. – К.: ЗАТ «НІЧЛАВА», 2003. – 187 с.
4. Закон України «Про освіту». URL: <http://vnz.org.ua/zakonodavstvo/110-zakon-ukrayinypro-osvitu>.
5. Луговий В. Г. Освіта дорослих в освітній системі. Десять років становлення: Досвід дослідження і розробки і впровадження у сфері дорослого управління/ В.Г. Луговий. – К.: В-во НАДУ, 2005. – 347 с.
6. Лук'янова Л. Б. Концепція розвитку освіти дорослих в Україні /Лариса Борисівна Лук'янова. – Ніжин: ПП Лисенко М.М., 2011. – 24 с.
7. Ничкало Н. Неперервна професійна освіта: міжнародний аспект. Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи: монографія [за ред. І. Зязюна]. Київ: Віпол, 2000. С.58–80., пошуки, перспективи: монографія [за ред. І. Зязюна]. Київ: Віпол, 2000. С.58–80
8. Knowles M.S. The modern Practict of Adult Education. Andrjlogy verrsus pedagogy. – N.Y., 1970
9. Огієнко О. І. Андрагогічний підхід у неперервній освіті дорослих:метод. рек. / О. І. Огієнко. – К.; Суми: Сум ДПУ імені А. С. Макаренка, 2007. – 40 с.
10. Педагогічні технології у неперервній професійній освіті: [монографія] / С. О. Сисоєва, А. М. Алексюк, П. М. Воловик; за ред. С. О. Сисоєвої. – К. : ВІПОЛ, 2001. – 503 с.
11. Похреснік А. Новітні зміни середньої і вищої професійної освіти в розвинутих державах світу. Вища освіта України. 2013;3(50):96- 103.

References:

1. Arhipova S. P. (2002). Osnovi andragogiki [Fundamentals of andragogy]. Cherkasi ; Uzhhorod [in Ukrainian].
2. Bevez G. (2006). Tehnologiyi navchannya doroslih [Technologies of adult education]. Kyiv: Glavnik [in Ukrainian].

3. Dolgov O. M. (2003). Suchasni distancijni tehnologiyi navchannya yak shlyahi do rozvitku bezperervnoyi osviti [Modern distance learning technologies as ways to the development of continuous education] Kyiv: ZAT "NICH LAVA" [in Ukrainian].
4. Zakon Ukrainy «Pro osvitu» [Law of Ukraine «On lighting»]. (n.d.). base.garant.ru. Retrieved from <http://vnz.org.ua/zakonodavstvo/110-zakon-ukrayinypro-osvitu..>
5. Lugovij V. G. (2005). Osvita doroslih v osvitnij sistemi. Desyat rokiv stanovlennya: Dosvid doslidzhennya i rozrobki i vprovadzhennya u sferi doroslogo upravlinnya [Adult education in the educational system. Ten years of formation: Experience of research and development and implementation in the field of adult management] Kyiv: V-vo NADU [in Ukrainian].
6. Luk'yanova L. B. (2011). Koncepciya rozvitku osviti doroslih v Ukraini (The concept of development of adult education in Ukraine). Nizhin [in Ukrainian].
7. Nichkalo N. (2000). Neperervna profesijna osvita: mizhnarodnij aspekt. Neperervna profesijna osvita: problemi, poshuki, perspektivi [Continuous professional education: international aspect. Continuous professional education: problems, searches, prospects]. Kyiv: Vipol [in Ukrainian].
8. Knowles M.S. The modern Practict of Adult Education. Andrljology verrsus pedagogy. – N.Y., 1970
9. Ogiyenko O. I. (2007). Andragogichnij pidhid u neperervnij osviti doroslih [Andragogic approach in continuing education of adults]. Sumi: Sum DPU imeni A. S. Makarenka [in Ukrainian].
10. S. O. Sisoyeva, A. M. Aleksyuk, P. M. Volovik. (2001). Pedagogichni tehnologiyi u neperervnij profesijnij osviti [Pedagogical technologies in continuous professional education]. Kyiv: VIPOL [in Ukrainian].
11. Pokhresnyk A. (2013). Novitni zminy serednoi i vyshchoi profesiinoi osvity v rozvynenykh derzhavakh svitu [The latest changes in secondary and higher professional education in the developed countries of the world]. Vyshcha osvita Ukrainy - Higher education of Ukraine, 3(50), 96-103 [in Ukrainian]